

УДК 364.48

Валентина Анопрієнко

**ОЦІНКА РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЗА РІВНЯМИ
ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ РЕКРЕАЦІЙНОЮ ІНФРАСТРУКТУРОЮ ТА
СПОЖИВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ**

Проаналізовані регіони за рівнем забезпеченості рекреаційною інфраструктурою та визначений рівень споживання рекреаційного продукту.

Ключові слова: рівень забезпеченості рекреаційною інфраструктурою, рівень споживання рекреаційного продукту, складові рекреаційної інфраструктури.

Проанализированы регионы по уровню обеспеченности рекреационной инфраструктурой и определен уровень потребления рекреационного продукта.

Ключевые слова: уровень обеспеченности рекреационной инфраструктурой, уровень потребления рекреационного продукта, составляющие рекреационной инфраструктуры.

Analyzed region in terms of infrastructure and recreational defined consumption recreational product.

Keywords: security level of recreational infrastructure, the level of consumption of recreational product components recreational infrastructure.

Постановка проблеми. Україна має значний потенціал для того, щоб стати осередком рекреаційної індустрії світового рівня. Запорукою ділової та інвестиційної активності рекреаційної сфери є ефективне освоєння та використання існуючого рекреаційного потенціалу, що значною мірою визначається наявністю, розвитком та економічною діяльністю мережі підприємств рекреаційного обслуговування, які складають рекреаційну інфраструктуру. Зазначена складова, по-перше, забезпечує життєдіяльність рекреантів (послуги розміщення, харчування, транспорту); по-друге, задовольняє специфічні рекреаційні потреби (послуги лікування, оздоровлення, екскурсійне, культурне, побутове обслуговування). Стабільне функціонування рекреаційної галузі потребує розвинутої рекреаційної інфраструктури. Це впливає і на розвиток традиційних галузей промисловості, стимулює структурні зрушення, сприяє використанню інноваційних технологій, спонукає до підвищення якості надання рекреаційних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми підвищення ефективності використання та розвитку рекреаційної інфраструктури на регіональному рівні відображені в наукових працях таких провідних науковців, як: М. П. Бутко, З. В. Герасимчук, П. В. Гудзь, О. І. Гулич, В. П. Ільчук, В. С. Ковешніков, Н. В. Коленда, М. П. Крачило, Ф. Ф. Мазур, М. К. Орлатий, П. Т. Саблук, І. В. Смаль, В. А. Смолій, О. Г. Топчієв, Л. Г. Чернюк, Л. М. Черчик, О. С. Шаптала, С. М. Шкарлет, І. М. Школа та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень щодо вирішення питань подальшого розвитку рекреа-

© Анопрієнко В. О., 2014

ційної сфери як на регіональному, так і на галузевому рівнях, на даний час маємо сферу рекреації, яка перебуває у занепаді. За умов нестабільності, в якій наразі перебуває вся економічна система нашої держави, продовжує залишатись актуальною необхідність в подальших дослідженнях цілого спектра питань наявності, стану та сталого розвитку рекреаційної інфраструктури перспективних у цій галузі регіонів.

Мета статті – дослідження рівнів споживання рекреаційного продукту та забезпеченості складовими рекреаційної інфраструктури як першооснови рекреаційної системи в нарощуванні соціально-економічного потенціалу регіону, у створенні сприятливих умов для задоволення рекреаційних потреб людини, підвищення життєвого рівня та якості життя населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рекреаційний простір регіонів характеризується нерівномірністю освоєння рекреаційних ресурсів, нерозвиненістю рекреаційної інфраструктури, незадоволеним попитом на якісні та доступні рекреаційні послуги. Для прийняття зважених організаційно-економічних рішень щодо виводу рекреаційної сфери з кризового стану, модернізації рекреаційного простору регіонів слід проаналізувати рівень забезпеченості регіонів рекреаційною інфраструктурою та визначити рівень споживання рекреаційного продукту.

Оцінку рівня забезпеченості рекреаційною інфраструктурою у певному регіоні можна здійснити за допомогою узагальнюючого показника за формулою (1):

$$I_{pi} = \sum_{i=1}^m \frac{N_i}{N_{in}} q_i, \quad (1)$$

де I_{pi} – рівень забезпеченості рекреаційною інфраструктурою у певному регіоні;

N_i – кількість оздоровчих та інших закладів, підприємств, об'єктів за певною складовою рекреаційної інфраструктури на 100 тис. осіб населення (рекреаційно-виробничою, рекреаційно-побутовою, функціонально-спеціалізованою, культурно-історичною) розраховується за формулою 2.

$$N_i = \frac{N_i^3}{n_i}, \quad (2)$$

де N_i^3 – загальна кількість об'єктів рекреаційної інфраструктури регіону;

n_i – кратність чисельності населення регіону, що складає 10^5 осіб та визначається за формулою 3:

$$n_i = \frac{K_n}{10^5}, \quad (3)$$

де K_n – кількість населення регіону;

N_{in} – нормативна кількість оздоровчих та інших закладів, підприємств, об'єктів за певною складовою рекреаційної інфраструктури;

q_i – ваговий коефіцієнт значимості певної складової рекреаційної інфраструктури у відновленні здоров'я;

ІНШІ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

i – порядковий номер складової рекреаційної інфраструктури;

m – загальна кількість складових рекреаційної інфраструктури.

Форма таблиці вихідних даних для розрахунку рівня забезпеченості рекреаційною інфраструктурою окремого регіону має такий вигляд (табл. 1).

Таблиця 1. Вихідні дані для розрахунку рівня забезпеченості рекреаційною інфраструктурою окремого регіону

Найменування показників	Складові рекреаційної інфраструктури			
	рекреаційно-виробнича	рекреаційно-побутова	функціонально-спеціалізована	культурно-історична
загальна кількість об'єктів	N^3_1	N^3_2	N^3_3	N^3_4
кількість наявних об'єктів (на 100 тис. населення)	N_1	N_2	N_3	N_4
нормативна кількість об'єктів	$N_{1Н}$	$N_{2Н}$	$N_{3Н}$	$N_{4Н}$
ваговий коефіцієнт значимості	q_1 (0,2)	q_2 (0,2)	q_3 (0,4)	q_4 (0,2)

Визначення рівня забезпеченості рекреаційною інфраструктурою окремого регіону проводиться за формулою (4):

$$I_p = \frac{N_1}{N_{1Н}} q_1 + \frac{N_2}{N_{2Н}} q_2 + \frac{N_3}{N_{3Н}} q_3 + \frac{N_4}{N_{4Н}} q_4 \quad (4)$$

Результати розрахунків представлені в табл. 2, де визначений рейтинг регіонів за рівнем забезпеченості рекреаційною інфраструктурою.

Таблиця 2. Рівень забезпеченості рекреаційною інфраструктурою регіонів України

Регіони, області	Рівень забезпеченості інфраструктурою регіонів	Рейтинг
Вінницька	0,516	12
Волинська	0,518	11
Дніпропетровська	0,529	10
Донецька	0,383	21
Житомирська	0,284	24
Закарпатська	0,326	23
Запорізька	0,429	18
Івано-Франківська	0,604	4
Київська	0,698	1

Продовження табл. 2

Кіровоградська	0,542	8
Луганська	0,417	19
Львівська	0,58	5
Миколаївська	0,57	6
Одеська	0,627	2
Полтавська	0,45	16
Рівненська	0,452	15

ІНШІ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

Сумська	0,377	22
Тернопільська	0,437	17
Харківська	0,545	7
Херсонська	0,624	3
Хмельницька	0,489	14
Черкаська	0,51	13
Чернівецька	0,405	20
Чернігівська	0,533	9

*Розраховано автором за джерелом [1-3]

Важливим доповненням до оцінки рівня забезпеченості рекреаційною інфраструктурою є показник рівня споживання населенням регіонів сукупного набору рекреаційних послуг (рекреаційного продукту), оскільки це характеризує повноту використання, тобто завантаженість рекреаційної інфраструктури.

Рівень споживання населенням регіону рекреаційного продукту визначається за формулою (5):

$$R_p = \sum_{i=1}^n R_i = \sum_{i=1}^n \frac{X_i}{X_{\text{заг}}} \alpha_i, \quad (5)$$

де R_p – рівень споживання населенням регіону сукупного набору рекреаційних послуг;

R_i – рівень споживання населенням регіону i -го виду рекреаційних послуг;

n – кількість видів рекреаційних послуг;

$\frac{X_i}{X_{\text{заг}}} \alpha_i$ – споживання рекреаційних послуг населенням певного регіону;

X_i – кількість населення регіону, що отримало певний вид послуг (осіб);

$X_{\text{заг}}$ – загальна кількість населення в регіоні (осіб);

α_i – вагове значення певного виду рекреаційних послуг в їх сукупному наборі.

Вагове значення певного виду рекреаційних послуг надано в табл. 3.

Таблиця 3. Вагове значення певного виду рекреаційних послуг у їхньому загальному сукупному наборі (рекреаційному продукті)

№ з/п	Види рекреаційних послуг як складових у сукупному наборі (X_i)	Вагове значення певного виду рекреаційних послуг у загальному обсязі сукупного набору, %
1.	Отримання туристичних послуг, пов'язаних з дозвіллям та відпочинком, X_1	15
2.	Отримання туристичних послуг, пов'язаних з лікуванням, X_2	5
3.	Отримання туристичних послуг, пов'язаних з іншою метою (пізнавальною, науковою тощо), X_3	2
4.	Отримання туристичних послуг, пов'язаних зі спортивним туризмом, X_4	1

ІНШІ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

Закінчення таблиці 3

5.	Оздоровлення у санаторіях, X5	5
6.	Оздоровлення у пансіонатах з лікуванням, X6	5
7.	Оздоровлення у санаторіях-профілакторіях, X7	5
8.	Оздоровлення у будинках відпочинку, X8	5
9.	Оздоровлення у пансіонатах відпочинку, X9	5
10.	Оздоровлення у базах відпочинку, інших закладах відпочинку (крім турбаз), X10	10
11.	Оздоровлення в оздоровчих закладах 1 – 2-денного перебування, X11	5
12.	Оздоровлення у бальнеологічних лікарнях, грязелікарнях, бальнеогрязелікарнях (включаючи дитячі), X12	1
13.	Оздоровлення в дитячих закладах цілорічної дії, дитячих центрах, X13	10
14.	Оздоровлення в дитячих санаторіях, X14	5
15.	Обслуговування у готелях та аналогічних засобах розміщування, X15	15
16.	Відвідування закладів культури та мистецтв, X16	5
17.	Отримання туристичних послуг, пов'язаних зі спеціалізованим туризмом, X17	1
	Всього	100

Показники вагового значення певного виду рекреаційних послуг у їхньому загальному наборі визначались експертами – провідними спеціалістами галузі за традиційними відпрацьованими методиками.

Вхідні дані для розрахунку рівня споживання населенням регіону сукупного набору рекреаційних послуг приведені в табл. 4, а в табл. 5 наведені результати розрахунків та рейтингове місце кожного регіону.

За результатами розрахунків рівня споживання населенням рекреаційного продукту всі регіони України розділені на п'ять груп (табл. 6).

ІНШІ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

Таблиця 4. Кількість осіб, що споживали рекреаційні послуги за регіонами*

Регіони	Кількість осіб, що споживали рекреаційні послуги за окремими видами																
	Отримання туристичних послуг, пов'язаних з дозвіллям та відпочинком, X_1^1	Отримання туристичних послуг, пов'язаних з лікуванням, X_2^1	Отримання туристичних послуг, пов'язаних з іншою метою, X_3^1	Отримання туристичних послуг, пов'язаних зі спортивним туризмом, X_4^1	Оздоровлення у санаторіях, X_5^1	Оздоровлення у пансіонатах з лікуванням, X_6^1	Оздоровлення у санаторіях, X_7^1	Оздоровлення у будинках відпочинку, X_8^1	Оздоровлення у пансіонатах відпочинку, X_9^1	Оздоровлення на базі відпочинку, інших закладах (крім турбаз), X_{10}^1	Оздоровлення в оздоровчих закладах 1-2-го порядку перебування, X_{11}^1	Оздоровлення у бальнеологічних, лікарнях, грязелікарнях (включно з літніми), X_{12}^1	Оздоровлення в літніх закладах піщаної дії, X_{13}^1	Оздоровлення в літніх санаторіях, X_{14}^1	Обслуговування у готелях та апартаментів, X_{15}^1	Відбування закладів культури та мистецтва, X_{16}^1	Отримання туристичних послуг пов'язаних зі спеціалізованим туризмом, X_{17}^1
Вінницька	15428	126	16	131	49579	-	3447	-	479	-	-	-	-	5623	55372	660800	1476
Волинська	6714	1249	3	-	12319	-	800	-	12221	-	-	-	-	2976	84623	118700	26
Дніпропетровська	34460	2514	48	672	14621	-	18893	-	88534	-	-	-	-	6067	195631	730900	174
Донецька	56610	724	1855	90	19130	5120	21821	-	89161	-	-	-	9472	7833	191548	812500	-
Житомирська	6243	81	-	-	8226	-	3910	-	450	-	-	-	-	3167	45663	187900	-
Закарпатська	16909	6	-	991	55399	-	3520	2818	6246	-	-	-	2002	1787	131655	279600	4
Запорізька	36834	3781	102	40	24113	5481	20217	1293	108044	-	-	-	-	7884	91708	602000	-
Івано-Франківська	9999	1031	-	-	1648	-	1190	-	5638	-	-	-	833	3940	62084	737300	-
Київська	854236	27433	3479	1683	33502	-	15479	2981	36136	32	4935	6463	6463	16639	1353037	4953600	922
Кіровоградська	6149	45	1552	-	639	-	1300	-	14609	-	3808	-	-	424	37468	192700	-
Луганська	7599	122	80	4	5128	-	16034	-	21712	-	-	-	1456	1869	95943	613300	4
Львівська	71471	18824	90	137	195842	2580	4166	-	16759	1718	-	-	-	7915	396212	1480500	37
Миколаївська	9053	150	2405	5079	2395	1268	6618	-	84498	-	-	-	-	4642	90464	291300	-
Одеська	51573	614	710	186	62524	-	16297	10979	109905	237	-	-	10435	20389	246626	886800	4
Полтавська	11957	279	-	88	46977	-	5092	44	1137	7541	-	-	-	2023	113848	769700	167
Рівненська	4222	2023	113	50	6348	-	2823	-	4404	-	-	-	5276	1752	85738	238600	-
Сумська	6282	149	-	57	2580	-	1895	-	7521	-	-	-	-	2879	56261	172400	-
Тернопільська	10554	-	-	1	5794	-	1289	-	1125	-	-	-	-	4500	78529	443900	-
Харківська	55296	762	44	2271	20355	-	8718	-	26730	42	-	-	-	2972	239960	989300	-
Херсонська	12212	4130	160	501	6742	3132	2572	1791	63693	712	4662	-	-	5605	33346	338300	2
Хмельницька	13701	104	1242	10	10717	-	443	-	1000	-	-	-	-	6781	159502	416400	-
Черкаська	3705	88	96	8	3512	-	2240	-	13390	-	-	-	-	6253	81643	762800	72
Чернівецька	199224	161	203	317	386	668	-	-	6398	175	-	-	-	991	88484	272300	1
Чернігівська	19959	3774	37	26876	9072	2644	1903	-	5697	-	-	-	-	5517	179057	448300	-

* Складено автором за джерелом [4]

Таблиця 5. Ранжування регіонів України за рівнем споживання рекреаційного продукту

Регіони	Рівень споживання рекреаційних послуг за окремими видами, $R_i \cdot 10^3$																	R_p	Ранжування
	R_1	R_2	R_3	R_4	R_5	R_6	R_7	R_8	R_9	R_{10}	R_{11}	R_{12}	R_{13}	R_{14}	R_{15}	R_{16}	R_{17}		
Вінницька	141	0,4	0,01	0,07	151	-	10,5	-	-	2,9	-	-	-	7,9	506	2013,1	0,8	2833,6	17
Волинська	97	6	0,005	-	59	-	3,8	-	18,1	117,8	-	-	-	14,3	1223,8	572,2	0,02	2112	22
Дніпропетр.	154	3	0,02	0,2	21	-	28,3	-	13,4	265,3	-	-	-	9	879,5	1095,3	0,05	2469	18
Донецька	191	0,8	0,83	0,02	21	5,7	24,6	-	74,4	201,1	-	-	21,4	8,8	648,1	916,4	-	2114,1	21
Житомирська	73	0,3	-	-	32	-	15,2	-	-	3,5	-	-	-	12,3	535,5	734,5	-	1406,3	25
Закарпатська	203	0,02	-	0,79	222	-	14,1	10,5	1,2	50	-	-	16,1	7,1	1583,1	1120,7	0,003	3228,6	15
Запорізька	306	10,4	0,11	0,02	66	15,2	5,4	3,6	12,1	599,8	-	-	-	21,8	763,6	1671	-	3525,6	11
Івано-Франкі.	136	4,6	-	-	7,5	-	5,4	-	-	51,3	-	-	7,6	17,9	847,9	3356,8	-	4435	5
Київська	2836	30,4	1,54	0,3	37,1	-	17,1	3,2	-	80	0,1	1,1	14,3	18,4	4493,4	5483,5	0,2	13016,6	2
Кіровоградська	91	0,2	3,07	-	0,3	-	6,4	-	19,2	144,6	-	3,7	-	2	556,4	953,9	-	1780,7	23
Луганська	49	0,2	0,06	0,001	11,1	-	10	-	0,5	94,8	-	-	6,4	4	628,1	1338,3	0,001	2142,4	20
Львівська	421	36	0,07	0,05	384	5	8,2	-	4,	74,7	3,3	-	-	15,5	2335,5	2908,9	0,02	6196,2	3
Миколаївська	114	0,6	4,06	4,2	10,1	27	27,9	-	65,6	714,1	-	-	-	19,6	1146,7	1230,8	-	3364,6	13
Одеська	323	1,2	0,59	0,07	130,8	-	34,1	22,9	8,5	460,1	0,3	-	45,5	42,6	1548,87	1856,2	0,002	4474,7	4
Полтавська	120	0,9	-	0,05	157	-	17,1	0,1	3	76,4	25,3	-	-	6,7	1147,8	2586,7	0,1	4141,1	6
Рівненська	54	8,7	0,1	0,04	27	-	12,3	-	-	38,2	-	-	45,8	7,6	1115,8	1035,1	-	2344,6	19
Сумська	81	0,6	-	0,04	111	-	8,2	-	-	64,7	-	-	-	12,3	726,5	742,1	-	1746,4	24
Тернопільська	146	-	-	0,0009	26	-	5,9	-	-	10,3	-	-	-	20,7	1086,5	2047,3	-	3342,7	14
Харківська	301	1,3	0,03	0,82	36	-	15,8	-	1,5	97	0,1	-	-	5,3	1306,4	1795,3	-	3560,5	10
Херсонська	168	18,9	0,29	0,46	30,9	14,3	11,8	8,2	88,9	585,3	3,3	4,3	-	25,7	459,6	1554,4	0,002	2974,3	16
Хмельницька	154	0,3	1,87	0,007	40,3	-	1,7	-	-	75,4	-	-	-	25,5	1803,1	1569	-	3671,1	9
Черкаська	43	0,3	0,14	0,006	13,6	-	8,7	-	-	104,2	-	-	-	24,3	952,7	2967,1	0,06	4114,1	7
Чернівецька	330	0,6	0,44	0,35	2,1	3,6	-	-	7,2	70,7	0,9	-	-	5,4	1467,7	1505,5	0,001	3394,4	12
Чернігівська	216	13,6	0,05	19,4	32	9,5	6,8	-	35,4	41,2	-	-	-	19,9	1946,5	1624,5	-	3964,8	8

* Розраховано автором

Таблиця 6. Градація регіонів за рівнем споживання рекреаційного продукту

Рівень споживання рекреаційного продукту	Якісна оцінка (бали)	Групи регіонів
13500 ÷ 4300	5	Автономна республіка Крим, Київська, Львівська, Одеська, Івано-Франківська
4300 ÷ 3500	4	Полтавська, Черкаська, Чернігівська, Хмельницька, Харківська, Запорізька
3500 ÷ 3000	3	Чернівецька, Миколаївська, Тернопільська, Закарпатська
3000 ÷ 2200	2	Херсонська, Вінницька, Дніпропетровська, Рівненська
2200 ÷ 1100	1	Луганська, Донецька, Волинська, Кіровоградська, Сумська, Житомирська

Запропоновані методики використовуються для оцінки рівня забезпеченості рекреаційною інфраструктурою та обсягів споживання рекреаційного продукту в регіональному розрізі. Їх застосування дозволяє глибоко дослідити сучасний стан рекреаційної галузі регіонів України та визначити основні напрямки розвитку рекреаційного простору. Оцінка регіонів за рівнями забезпеченості рекреаційною інфраструктурою та споживанням рекреаційного продукту показали суттєву різницю регіонів за вказаними показниками, що дозволяє визначити регіони, інвестування у рекреаційну сферу яких є найбільш ефективним.

Висновки та пропозиції. Стале економічне зростання регіонів можливе за умов стимулювання провідних галузей, концентрації всіх видів ресурсів на перспективних і пріоритетних напрямках розвитку. Рекреаційна сфера займає особливе місце у системі господарського комплексу держави, оскільки її розвиток є важливою складовою піднесення економіки більшості країн світу. В умовах дефіциту фінансових ресурсів виникає проблема інвестиційного забезпечення розширеного відтворення рекреаційної індустрії, створення на інноваційній основі нових рекреаційних послуг, що вимагає додаткових зусиль щодо пошуку та залучення коштів, їх раціонального використання, підвищення ефективності капіталовкладень. Ефективність інвестування рекреації в будь-якому регіоні багато в чому залежить від того, який рівень забезпеченості рекреаційною інфраструктурою та обсягів споживання рекреаційного продукту. Оскільки рекреаційна індустрія здатна зробити значний внесок у збільшення виробництва валового внутрішнього продукту при відносно малих капітальних затратах та нетривалих термінах окупності. Крім того, прискорений розвиток рекреаційної сфери може сприяти динамічному розширенню внутрішнього ринку як основи стабільного економічного зростання регіону, в результаті чого збільшаться доходи окремих громадян, домогосподарств, підприємств та держави в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Готелі та інші місця для тимчасового проживання*: Ст. зб. – К.: Держкомстат України, 2011. – 207 с.
2. *Регіони України*: Ст. зб. / За ред. О. Г. Осауленка. – К.: Держкомстат України, 2012. – Ч.1. – 310 с.
3. *Статистичний щорічник України за 2012 р.* / За ред. О. Г. Осауленка. – К.: Держкомстат України, 2012. – 552 с.
4. *Туристична діяльність в Україні у 2011 році*: Ст. бюл. – К.: Держ. служба стат. України, 2012. – 76 с.